

ALOCUȚIUNEA

Profesorului Universitar Emerit

MIHAIL MEGAN

de la

Universitatea de Vest din Timișoara

cu prilejul conferirii titlului de

PROFESOR HONORIS CAUSA

al

Universității “Babeș-Bolyai”

din Cluj-Napoca

Distins Auditoriu,

Poate să pară surprinzător, însă Vă mărturisesc că pentru mine, alegerea temei acestei dizertații a fost un lucru destul de dificil.

Am avut în gând mai multe proiecte, spre exemplu:

-o expunere asupra principalelor rezultate obținute în activitatea științifică reflectată în citări de renumiți specialiști domeniului meu de cercetare în reviste prestigioase clasificate ISI, precum și în conducerea celor 35 de doctori în matematică (până în prezent), dintre care trei au devenit la rândul lor conducători de doctorat;

-probleme actuale și de perspectivă ale învățământului matematic superior românesc, izvorâte din activitatea desfășurată în ultimii 16 ani la comisiile de specialitate la nivel național din cadrul CNCSIS, CNATDCU și ARACIS.

În final, am decis pentru o prezentare cu introducere, cuprins (privind aspecte ale cercetării matematice timișorene și conexiuni cu școala matematică clujeană) și desigur o încheiere. Decizia am luat-o în semn de apreciere și respect pentru prestigioasa universitate în care ne aflăm și pentru Dumneavoastră cei prezenți aici.

1. Introducere

Prestigioasa distincție de azi mă bucură, mă onorează și este cu atât mai prețioasă cu cât vine din partea unei universități pentru care am o considerație deosebită, cu reprezentanți pentru care am sentimente aparte și un respect profund.

Aleasa sărbătoare pe care mi-o oferiți azi este și un prilej de retrospectivă personală și un bilanț al activității depuse pe plan științific, didactic și managerial, în contextul acestui moment deosebit, situat la capătul a peste 47 de ani de activitate desfășurate la aceeași universitate de la absolvirea facultății și cu un nou prefix la vârstă, având cifra magică 7.

De la început se pune întrebarea: cum am ajuns aici? Răspunsul este oarecum simplu și cuprinde mai multe elemente: *școala* cu toate treptele ei, *munca*, izvorâtă din curiozitate și făcută cu plăcere; o serie de șanse oferite de un *destin generos*; nu în cele din urmă **-familia-** care a acceptat unele sacrificii și mi-a oferit înțelegerea și sprijinul atunci când au fost necesare.

2. Aspecte ale cercetării matematice timișorene, conexiuni cu școala clujeană de matematică

Prezentarea care urmează are un caracter rezumativ. Ea își propune doar să treacă în revistă câteva aspecte din istoria învățământului matematic superior din Timișoara cu precădere de la Universitatea (azi Universitatea de Vest) din Timișoara și posibil cu anumite păreri subiective privind domeniile Analizei Matematice, Ecuțiilor Diferențiale și Teoria Controlului, unde mi-am desfășurat activitatea didactică și științifică. Aspecte ale relațiilor de colaborare și sprijinul acordat de Școala Matematică Clujeană vor fi scoase în evidență.

Trebuie spus de la bun început că cercetările matematice de la Universitatea de Vest din Timișoara nu s-au născut pe un teren vid. Ele au beneficiat în primii ani de tradițiile create cu mulți ani înainte de matematicienii înaintași care au activat în cadrul Institutului Politehnic din acest oraș. Astfel putem spune că de fapt începuturile cercetării matematice semnificative la Timișoara coincid cu înființarea Școlii Politehnice din Timișoara în urma unui decret regal din 1920, încadrată din primii ani cu cadre de mare prestigiu. În acest sens amintim că în primii ei 10 ani de existență Școala Politehnică din Timișoara a fost condusă de doi matematicieni celebri Traian Lalescu și Victor Vâlcovici. De remarcat sprijinul acordat de Resortul Cultelor și Instrucțiunii Publice al Consiliului Dirigent din Cluj din 27 februarie 1920 prin redactarea unui memoriu detaliat privind necesitatea înființării unei Școli Politehnice la Timișoara.

Amintim că

-*Traian Lalescu* (1882-1929) a susținut doctoratul în Matematică la Universitatea din Sorbona sub conducerea lui E. Picard având drept subiect ecuațiile integrale de tip Volterra și

-*Victor Vâlcovici* (1885-1970) a susținut doctoratul la Universitatea din Göttingen și în calitate de rector al Școlii Politehnice din Timișoara în perioada 1921-1930 a reușit în 1928 editarea revistei "*Bulletin Scientifique de l'Ecole Polytechnique de Timișoara*".

Alături de Traian Lalescu și Victor Vâlcovici, personalități ilustre ca Valeriu Alaci (1884-1955), Mihail Ghermănescu (1899-1962), Emanoil Arghiriade (1903-1963), Gheorghe Th. Gheorghiu (1908-1979), Nicolae Mihăileanu (1912-1998), Octav Em. Gheorghiu (1921-1997), Borislav Cârștici (1924-2015), Ion P. Popescu (1925-1999), Petre Stanciu (1926-1996) au constituit o adevărată școală matematică și au contribuit la crearea primelor tradiții valoroase într-un spectru larg de domenii de cercetare precum ecuații integrale, ecuații funcționale, algebră, ecuații diferențiale și cu derivate parțiale, geometrie diferențială, mecanică teoretică etc.

Tradițiile cercetării matematice de la Timișoara au beneficiat și de influența favorabilă a altor centre universitare. Printre acestea trebuie să menționăm în primul rând Universitatea din Cluj, care a furnizat și specializat numeroase cadre învățământului și cercetării matematice timișorene și care în anii dramatici ai războiului au exercitat o influență directă asupra colectivului timișorean, Facultatea

de Științe din Cluj având ca decan pe Prof. D. V. Ionescu a fost în refugiu la Timișoara în perioada 1940-1944.

După terminarea războiului, la Institutul Politehnic cercetarea matematică a continuat să se dezvolte cu mult succes, fiind reprezentată de un mare colectiv de matematicieni condus de profesorii Octav Em. Gheorghiu și Borislav Cârștici. Pe lângă cultivarea valoroaselor tradiții ale înaintașilor, acest colectiv a adus substanțiale contribuții la dezvoltarea teoriei obiectelor geometric, ecuațiilor funcționale, geometriei și analizei.

Concomitent cu dezvoltarea Institutului Politehnic, în 1948 se înființează *Institutul Pedagogic din Timișoara*, iar în cadrul acestuia a început să funcționeze *Facultatea de Matematică-Fizică*, al cărui prim *director* a fost *Mihail Ghermănescu* absolvent al Facultății de Științe din București în 1921, cu doctorat în Matematică susținut la Universitatea din Cluj cu o teză asupra integralei lui Poisson, susținută în fața unei comisii din care au făcut parte Dimitrie Pompeiu, Teodor Angheluță și Simion Stoilov.

Profesorul M. Ghermănescu a funcționat la Timișoara până în 1952, după care s-a mutat la București. Este de notorietate monografia de Ecuații Funcționale scrisă de M. Ghermănescu.

Un moment important în istoria matematicii românești a fost în anul 1955 când s-a decis reluarea manifestărilor științifice naționale și internaționale. Forurile competente ale vremii au decis, la inițiativa academicienilor Simion Stoilov de la București și Alexandru Miller de la Iași, ca prima conferință națională de matematică din țara noastră organizată după război să aibă loc la Timișoara. A fost un gest de apreciere a activității matematicienilor din Timișoara și ca urmare a spiritului universitar sădit de profesorii clujeni aflați aici în timpul războiului. Cu acest prilej s-a remarcat în mod deosebit colectivul de geometrie condus de Profesorul Gh. Th. Gheorghiu, care cuprinde cadre didactice de la Politehnică, cât și de la Institutul Pedagogic. Succesul acestei conferințe atrage atenția forurilor locale și central și drept urmare Ministrul Ilie Murgulescu îl numește pe Profesorul Gh. Th. Gheorghiu ca director (rector) al Institutului Pedagogic care a promovat de la început un program de dezvoltare a institutului cu scopul de transformare a acestuia într-o universitate, fapt realizat în 1962, când a fost înființată *Universitatea din Timișoara* și în cadrul acesteia a început să funcționeze *Facultatea de Matematică-Mecanică*, devenind a patra facultate de matematică din țară alături de cele care funcționau deja cu un înalt și binemeritat prestigiu din cele trei centre universitare ale țării: Iași, București și Cluj.

Din activitatea profesorului Gh. Th. Gheorghiu la Timișoara în perioada 1941-1962 am remarcat:

-la vârsta de 35 de ani în 1943 era cel mai tânăr profesor universitar șef de catedră la Institutul Politehnic din Timișoara;

-în calitate de rector a înființat în 1959 revista "Lucrările Științifice ale Institutului Pedagogic din Timișoara," Seria Matematică-Fizică, devenită ulterior "Analele Universității din Timișoara".

În anul 1963 s-a transferat la Institutul Politehnic din București, primind în 1971 titlul de profesor universitar emerit.

Primul doctorat în Matematică susținut la Universitatea din Timișoara a avut loc în anul 1968 sub conducerea profesorului Gh. Th. Gheorghiu, candidatul fiind Virgil Obădeanu, cadru didactic de bază și viitor conducător de doctorat în geometrie.

Sub conducerea prof. Gh. Th. Gheorghiu și-au început doctoratul P. Popescu și Dumitru Oprea, dar susținerea tezelor a avut loc la Universitatea "Babeș-Bolyai" din Cluj în 1971 și respectiv 1973.

La înființarea *Universității din Timișoara* în 1962 ca rector a fost numit *profesorul universitar de astronomie Ioan Curea*, absolvent în 1924 al Facultății de Științe din Cluj, cu doctorat susținut la aceeași facultate în 1937. Profesorul Curea a condus Universitatea din Timișoara până în 1971 și a înființat și organizat după modelul de la Cluj, Stația Seismologică și Observatorul Astronomic din Timișoara.

În dezvoltarea învățământului matematic timișorean un rol foarte important l-a jucat un alt absolvent din anul 1939 al Facultății de Științe din Cluj prin persoana *profesorului Ioan Bătea* (1915-1992). După absolvire a funcționat până în 1943 la Catedra de Teoria Funcțiilor la Facultatea de Științe din Cluj aflată în refugiu la Timișoara. În perioada 1944-1948 a fost prizonier în lagăr în fosta Uniune Sovietică. După eliberare se încadrează la Institutul Pedagogic din Timișoara, unde a fost numit director în perioada 1950-1952. După înființarea Universității din Timișoara a îndeplinit funcțiile de șef de catedră (1962-1975) și decan al Facultății de Matematică (1964-1968 și 1972-1975). Și-a susținut doctoratul la Universitatea "Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca și a devenit la rândul său conducător de doctorat. Profesorul I. Bătea a introdus un stil modern și riguros în predarea cursurilor de Analiză Matematică, Teoria Funcțiilor și Teoria Probabilităților.

În anul 1974 are loc o nouă reorganizare a învățământului superior și la Universitatea din Timișoara, prin comasarea facultăților de matematică (la care în 1971 se înființase și secția de informatică) și fizică este înființată *Facultatea de Științe ale Naturii*. A fost o perioadă mai dificilă în special în ceea ce privește sursele de informare, precum și datorită faptului că Timișoara nu avea nici tradiții, nici maestri. Locul acestora a fost preluat de munca în echipă, prin crearea unor colective omogene de matematicieni valoroși care prin cercetările lor au acoperit o gamă largă de domenii precum analiză matematică, analiză funcțională, ecuații funcționale și diferențiale, geometria diferențială, teoria probabilităților, diverse domenii ale informaticii.

Un important creator de școală matematică la Timișoara a fost *Profesorul Mircea Reghiș* (1930-2010) absolvent al Facultății de Matematică din Ekaterinburg (Rusia) în 1958 și doctor în Matematică în 1968 la Universitatea din București (sub conducerea științifică a Acad. Miron Nicolescu). La inițiativa sa în 1956 a luat ființă *Seminarul de Ecuații Funcționale*. De la început acest seminar avea contacte strânse de colaborare cu *Seminarul de Ecuații Diferențiale* de la Facultatea de Matematică din București condus de profesorul Aristide Halanay și cu *Seminarul de Analiză Funcțională și Teoria Operatorilor* de la Institutul de Matematică din București, conduse de Acad. Miron Nicolescu și Profesorul Ciprian Foiaș.

Seminarul de Ecuații Funcționale de la Universitatea din Timișoara a avut o colaborare strânsă și cu *Seminarul Itinerant de Ecuații Funcționale, Aproximare și Convexitate*, inițiat și condus de Acad. Tiberiu Popoviciu de la Universitatea din Cluj-Napoca, care a avut un rol important în stimularea cercetărilor de ecuații funcționale și analiză numeric pe plan național.

Problematika principală abordată în Seminarul de Ecuații Funcționale s-a concentrat în următoarele direcții principale:

- ecuații funcționale în sens clasic;
- comportări calitative pentru sisteme diferențiale liniare și cvasiliniare;
- sisteme liniare cu control.

În cadrul acestui seminar s-au format un număr semnificativ de cercetători care ulterior au preluat ștafeta de la discipolul lor și au făcut ca aceste domenii să fie foarte bine reprezentate în lucrările publicate de membrii actuali ai celui mai important colectiv de cercetare din Timișoara.

În domeniul geometriei pentru perioada de după 1966, un rol important l-a avut *Profesorul Dan Papuc* (1930-2016), absolvent din 1953 al Facultății de Matematică din Iași și doctor în Matematică din 1957 al aceleiași facultăți sub conducerea Profesorului Octav Mayer.

Venit la Timișoara în 1966 ca profesor și șef la Catedra de Geometrie (în locul Prof. Gh. Th. Gheorghiu transferat la Institutul Politehnic din București), Profesorul D. I. Papuc a îndeplinit și funcția de Decan (în perioada 1968-1972) al Facultății de Matematică-Mecanică. Cu sprijinul unui fost eminent student al său (Mircea Craioveanu) transferat de la Iași, a organizat un *Seminar Științific de Geometrie Modernă* (analiză globală, varietăți diferențiale, grupuri Lie, etc.).

S-a reușit astfel modernizarea tematicii de cercetare, precum și o modificare semnificativă a programelor analitice de geometrie din învățământul superior precum și din cel preuniversitar.

Un rol important în dezvoltarea învățământului matematic timișorean până în 1990 l-a avut *Profesorul Constantin Popa* (1928-1995) absolvent din 1952 al Facultății de Matematică-Fizică din Timișoara și Doctor în Matematică, cu o teză în domeniul Ecuațiilor Funcționale la Universitatea "Babeș-Bolyai" sub conducerea Academicianului Tiberiu Popoviciu.

Profesorul C. Popa a îndeplinit pe o perioadă lungă funcții de conducere precum șef-catedră (1969-1972, 1985-1992), prorector (1953-1969 și 1972-1976), rector (1976-1984). Din aceste funcții Profesorul C. Popa a sprijinit înființarea din 1969 a unor colecții de publicații în preprint cu care Biblioteca Universității a făcut schimburi avantajoase cu numeroase centre de cercetare din țară și străine.

De remarcat în activitatea profesorului C. Popa sunt demne de remarcat și

- rezultatele obținute în teoria structurilor abstracte și ecuațiilor funcționale;
- modernizarea cursului de Analiză Matematică pe lângă care a format și stimulat numeroși tineri de perspectivă.

După schimbările politice din 1989, începând din 1990 au loc schimbări importante în învățământul românesc în general și a celui superior în special. Astfel din ianuarie 1990, din cadrul

Facultății de Științe ale Naturii se desprinde *Facultatea de Matematică* care funcționează sub această denumire până în 2004, când își schimbă denumirea în *Facultatea de Matematică și Informatică* și este format din două departamente: *Matematică și Informatică*.

Din 2005 se trece la organizarea conform Convenției de la Bologna pe trei cicluri: licență, master, doctorat.

În ceea ce privește studiile doctorale menționăm că dacă în 1989 existau doar *doi conducători de doctorat în Matematică* (profesorii M. Reghiș și C. Popa), începând din 1990 au obținut drept de a conduce doctorat și profesorii:

- Dumitru Gașpar și Mihail Megan (Analiză Matematică);
- Ștefan Balint (Ecuatii Diferențiale și Matematici Aplicate);
- Virgil Obădeanu, Mircea Craioveanu, Mircea Puta (Geometrie);
- Gheorghe Constantin și Viorel Radu (Teoria Probabilităților).

După anul 2000 au obținut drept de conducere de doctorat și profesorii Petre Preda, Constantin Bușe (Ecuatii Diferențiale) și Petru Jebelean (Ecuatii cu Derivate Parțiale).

În urma susținerii tezelor de habilitare au devenit conducători de doctorat în matematică și

- Prof. Dr. Bogdan Sasu și Prof. Dr. Adina Luminița Sasu (Analiză matematică);
- Conf. Dr. Cornelia Vizman (Geometrie);
- Conf. Dr. Eva Kaslik (Matematici Aplicate).

În 2016 mai conduc doctorate Ștefan Balint, Mihail Megan, Petre Preda, Petru Jebelean, Bogdan Sasu, Adina Luminița Sasu, Cornelia Vizman și Eva Kaslik.

Este ceva deosebit să vezi cum generații de absolvenți au transmis una celeilalte valorile umane și academic ce fac diferențe dar și mențin Universitatea de Vest din Timișoara ca una de țintă în aria universităților românești.

3. Încheiere

În final, Vă mulțumesc sincer încă o dată pentru onoarea pe care mi-o faceți prin acordarea acestui titlu.

Sunt bucuros să trăiesc acest moment alături de Dumneavoastră cei prezenți aici inclusiv cei câțiva prieteni și colegi din Timișoara și nu numai.

Trebuie să menționez că sala are pentru mine și o prezență absolut distinctă prin prezența unor membri ai familiei mele căreia îi mulțumesc și pentru faptul că a descoperit aerul propriu respirației mele morale. Între altele, faptul, că pentru a crea, spiritul are nevoie de entuziasm și că, pentru mine, entuziasmul în sine cu iluziile lui, a reprezentat o țintă suficientă în viață!

Timișoara, 2 ianuarie 2017